

Novelizácie Autorského zákona

Amendments to the Copyright Act

Zuzana ADAMOVÁ¹

ABSTRAKT

V roku 2022 došlo k dvom novelizáciám Autorského zákona, ktoré výraznejšie ovplyvnili podobu súčasnej slovenskej autorskoprávnej úpravy. V prvom prípade išlo o transpozíciu smernice o autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu (2019/790) a online satelitnej a káblovej smernice (2019/789). Obe smernice boli transponované zákonom č. 71/2022 Z. z. s účinnosťou od marca 2022, ale už v období transpozíčného deficitu. Okrem najznámejších zmien v podobe nového práva vydavateľov periodickej tlače a konceptu zodpovednosti týkajúceho sa online platforiem na zdieľanie obsahu online novela priniesla množstvo noviniek (najmä v oblasti zmluvného práva). Ešte v tom istom roku, ale s účinnosťou od februára 2023 bol Autorský zákon novelizovaný ešte raz (zákon č. 455/2022 Z. z.) V danom prípade išlo o pomerne stručnú novelu, ktorá súvisela najmä s výkonom povinnej kolektívnej správy a s prerozdeľovaním náhrad odmien. V článku sú predstavené a zhodnotené najvýznamnejšie zmeny, ktoré tieto dve novely priniesli.

ABSTRACT

In 2022, there were two amendments to the Copyright Act, which significantly influenced the shape of the current Slovak copyright regulation. The first case involved the transposition of the Copyright Directive on the Digital Single Market (2019/790) and the Online Satellite and Cable Directive (2019/789). Both directives were transposed by Act No. 71/2022 Coll. with effect from March 2022, but already during the transposition deficit period. In addition to the most well-known changes in the form of a new exclusive law for press publishers and the concept of liability regarding online content-sharing service providers, the amendment brought a number of innovations (especially in the area of contract law). In the same year, but with effect from February 2023, the Copyright Act was amended once more (Act No. 455/2022 Coll.). In the given case, it was a relatively brief amendment, which was mainly related to the performance of mandatory collective management and the redistribution of compensation of remuneration. The article presents and evaluates the most significant changes brought about by these two amendments.

Kľúčové slová

autorské právo, zmluvné právo, kolektívna správa práv, satelitné vysielanie, retransmisia, online, rozšírené licencie, obchodne nedostupné diela, vydavatelia periodickej tlače, zodpovednosť, online platformy

Key words

copyright, contract law, collective rights management, satellite broadcasting, retransmission, online, extended licenses, out-of-commerce works, press publishers, liability, online platforms

V roku 2022 došlo k dvom novelizáciám Autorského zákona,² ktoré výraznejšie ovplyvnili podobu súčasnej autorskoprávnej úpravy. V prvom prípade išlo o transpozíciu smernice o autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu (CDSM smernica)³ a online satelitnej a káblovej

smernice (Online SatKab smernice).⁴ Obe smernice boli transponované zákonom č. 71/2022 Z. z. s účinnosťou od 25. marca 2022. Udialo sa tak teda až v období transpozíčného deficitu.⁵ Transpozíciou CDSM smernice došlo v slovenskom autorskom práve k viacerým zmenám, najmä:

* Publikovaný komentár nepodliehal recenznému konaniu.

1 JUDr. Zuzana Adamová, PhD., Ústav práva duševného vlastníctva a informačných technológií Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave; Senior Associate v advokátskej kancelárii Petkov&Co. zuzana.adamova@gmail.com. Tento článok bol vypracovaný v rámci grantového projektu APVV č. APVV-20-0171 Konkurencia nárokov z deliktov a kvázideliktov v mimozmluvných vzťahoch a na pomedzí zmluvného a vecného práva.

2 Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov.

3 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES (Ú. v. L 130).

4 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/789 zo 17. apríla 2019, ktorou sa stanovujú pravidlá výkonu autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom uplatniteľné na niektoré online vysielania vysielateľov a retransmisie televíznych a rozhlasových programov a ktorou sa mení smernica Rady 93/83/EHS (Ú. v. L 130).

5 Do omeškania s transpozíciou CDSM smernice sa dostala väčšina štátov EÚ, čím sa aktivovali konania o porušení povinnosti implementovať právo EÚ proti 23 členským štátom. Menovaný postup sa týkal aj Slovenskej republiky. Letter of Formal notice Article 258 TFEU – 260 (3) TFEU, 23. júl 2021, INFR (2021)0362.

- doplnili sa dve nové výnimky týkajúce sa čerpania údajov (data mining),
- doplnila sa nová výnimka na použitie diela na účel zachovania kultúrneho dedičstva a výnimka na použitie obchodne nedostupného diela,
- upravila sa pôvodná výnimka na vyučovacie účely,
- zakotvilo sa pravidlo, že zmluva nemôže vylúčiť uplatnenie výnimiek a obmedzení okrem použitia diela prostredníctvom koncového zariadenia (terminálu) a použitia diela na účely čerpania údajov (data mining),
- upravil sa režim pre obchodne nedostupné diela,
- upravil sa režim rozšírených licencií,
- zaviedlo sa nové právo vydavateľov periodík,
- v súvislosti s novým právom vydavateľov periodík sa zaviedol nárok vydavateľov na podiel z náhrad odmien,
- zaviedol sa nový osobitný režim na používanie chráneného obsahu poskytovateľmi služieb zdieľania obsahu online,
- v rámci ustanovení o licenčných zmluvách sa upravil režim odmeňovania autorov a iných nositeľov práv,
- v rámci ustanovení o licenčných zmluvách sa doplnila bestsellerová klauzula a
- v rámci ustanovení o licenčných zmluvách sa upravilo právo na odstúpenie od zmluvy v prípade nevyužívania diela alebo iného predmetu, ku ktorému bola udelená licencia.

Výraznejšie zmeny priniesla aj transpozícia Online SatKab smernice, z ktorej možno spomenúť najmä tri oblasti, a to reguláciu doplnkových online služieb vysielateľov, právnu úpravu retransmisie a techniku priameho vstupu.⁶

Ešte v tom istom roku, ale s účinnosťou od 1. februára 2023 bol Autorský zákon novelizovaný ešte raz zákonom č. 455/2022 Z. z. V danom prípade išlo o pomerne stručnú novelu, ktorá súvisí najmä s výkonom kolektívnej správy a s prerozdeľovaním náhrad odmien. V ďalšom texte postupne predstavíme niektoré z menovaných oblastí, ktoré boli predmetom novelizácie.

Režim použitia obchodne nedostupných diel

Transpozíciou CDSM smernice sa podstatne spresnil režim statusu obchodne nedostupných diel. Podľa platnej právnej úpravy sa obchodne nedostupným dielom v zmysle § 12 AZ rozumie zverejnené dielo, ak

- a) k jeho rozmnoženiu nie je možné ani po vynaložení primeraného úsilia získať prístup na trhu inak ako kúpou použitej veci alebo na základe žiadosti o udelenie licencie, ktorá nie je bežne dostupná,
- b) je trvalo uložené v knižnici, archíve, múzeu alebo u zákonného depozitára a
- c) je zapísané vo verejne prístupnom zozname obchodne nedostupných diel vedenom Úradom Európskej únie pre duševné vlastníctvo po dobu najmenej šesť mesiacov (a nedošlo k jeho vyradeniu z tohto portálu).

Toto vymedzenie sa primerane vzťahuje aj na iné dielo, ktoré spĺňa kumulatívne podmienky, že je súčasťou obchodne nedostupného diela, resp. je s ním spojené, nebolo nikdy komerčne použité, a ktoré nebolo nikdy zverejnené.

Najzásadnejšiu zmenou oproti predchádzajúcej právnej úprave je, že použitie obchodne nedostupných diel spadá pod zákonnú výnimku (§ 51a AZ). Toto ustanovenie upravuje, že ak takéto použitie nie je výslovne vyhradené, obchodne nedostupné dielo, ku ktorému nevykonáva kolektívnu správu práv žiadna organizácia kolektívnej správy spĺňajúca podmienky na udeľovanie rozšírených licencií, môže bez súhlasu autora na nekomerčné účely použiť knižnica, archív, múzeum alebo zákonný depozitár, kde je dielo trvalo uložené.

Ak ale existuje organizácia kolektívnej správy spĺňajúca podmienky na udeľovanie rozšírených licencií, bude potrebné získať súhlas prostredníctvom takejto organizácie. Vzhľadom na formuláciu daného ustanovenia je možné, že vo väčšine prípadov k aplikácii zákonnej výnimky ani nedôjde, ale sa bude aplikovať režim rozšírených licencií. V princípe totiž platí, že takmer ku každému druhu obchodne nedostupného diela vykonáva kolektívnu správu nejaká organizácia kolektívnej správy (výnimkou predstavuje napr. počítačový program). Odhadujeme tiež, že v prípadoch, kedy by si autor výslovne vyhradil, že keď sa jeho dielo stane obchodne nedostupným, tak sa zákonná výnimka nebude aplikovať, nebude veľa, možno aj žiadne.

Riešenie, že súhlas na použitie obchodne nedostupného diela sa bude udeľovať prostredníctvom organizácie kolektívnej správy, pritom nemusí byť nevyhnutne zlé. Problém je však v tom, že koncept rozšírených licencií (§ 79 a 80 AZ) je na Slovensku nastavený ako režim *hromadných* rozšírených licencií. Inými slovami, na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy účinnej v rokoch 2014 a 2015,⁷ nejde

6 Problematike sa bližšie venoval vo svojom článku Jakub Slovák, Slovák, J. Analýza smernice o on-line prenosoch vysielateľov a o retransmisii programov. Duševné vlastníctvo, 2019, 4, s. 19 – 25.

7 Za účinnosti predchádzajúceho Autorského zákona (z. č. 618/2003 Z. z.), teda ešte predtým, ako bol vytvorený komplexný koncept rozšírených licencií účinný od 1. januára 2016, bol rozšírený efekt zavedený len vo vzťahu k obchodne nedostupným dielam. V zmysle § 12 ods. 6 zákona č. 618/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, ak autor výslovne nevylúčil kolektívnu správu svojich práv, používateľ bol oprávnený použiť obchodne nedostupné dielo vyhotovením rozmnoženiny, sprístupňovaním verejnosti alebo verejným rozširovaním jeho rozmnoženiny predajom alebo inou formou prevodu vlastníckeho práva na základe zmluvy uzavretej s príslušnou organizáciou kolektívnej správy, ktorá zastupuje významný počet autorov k obchodne nedostupným dielam, a to aj vtedy, ak táto organizácia kolektívnej správy nezastupovala autora k obchodne nedostupnému dielu.

o použitie individuálnych diel, ale vždy o použitie viacerých diel (§ 78 ods. 1 AZ). Udelením takéhoto súhlasu sú zahrnuté diela, ku ktorým organizácia kolektívnej správy vykonáva práva, ako aj diela, ku ktorým práva nevykonáva (ide len o rozšírený efekt takejto licencie). Vždy teda pôjde o celý repertoár alebo jeho podstatnú časť, ako aj o nezastúpený repertoár. Ak chce používateľ použiť len jedno obchodne nedostupné dielo, považujeme za veľmi neehospodárne, keď bude musieť zaplatiť aj za udelenie licencie na použitie repertoáru, ktorý v skutočnosti vôbec nebude potrebovať.

Na záver nemožno obísť fakt, že kým profitovať z výnimky podľa § 51a AZ môžu len tam vymenované subjekty, súhlas na použitie prostredníctvom rozšírenej licencie môže získať ktokoľvek. Na túto skutočnosť upozornila vo vzťahu k staršej právnej úprave aj Guibault.⁸ Rozsiahle zadefinovanie rozšírených licencií, kedy možno obísť vôľu autorov a získať súhlas na použitie ich diel prostredníctvom organizácie kolektívnej správy v prospech akéhokoľvek komerčného aj nekomerčného subjektu, však nepovažujeme za správne.

Rozšírené licencie

Rozšírené licencie (ang. *extended collective license*, skrátené ECL) sú v slovenskom právnom poriadku upravené ako osobitný typ licenčných zmlúv, ktoré uzatvárajú organizácie kolektívnej správy (§ 79 AZ). Platí pri nich to, že takouto zmluvou organizácia kolektívnej správy udeľuje súhlas na použitie všetkých diel (iných predmetov ochrany) zastupovaných nositeľov práv aj tých nositeľov práv, ktorí nie sú touto organizáciou kolektívnej správy zastupovaní, ktorí však nevylúčili kolektívnu správu práv k týmto dielam formou rozšírenej licencie.

Ako bolo uvedené, rozšírené licencie sa uzatvárajú ako hromadné licencie. Nejde teda o individuálne licencie, ale sa nimi udeľuje súhlas na použitie viacerých diel a iných predmetov ochrany, zvyčajne celého repertoáru alebo podstatnej časti repertoáru.

Zoznam spôsobov použitia, pri ktorých môže organizácia kolektívnej správy udeliť rozšírenú licenciu, bol na Slovensku od svojho zavedenia v roku 2015 veľmi široký.⁹ Transpozíciou CDSM smernice sa tento okruh ešte rozšíril, čo môže zásadne zasiahnuť do práv nezastupovaných autorov, ktorí nie sú zvyknutí realizovať opt-out proti organizácii kolektívnej správy a v praxi ani nevedia, že takýto súhlas môže udeliť súhlas, resp. že príslušná

organizácia aj reálne udelila súhlas na použitie ich diel alebo iných predmetov ochrany. Pokojne tak môže nastať situácia, že paralelne udelí súhlas na použitie nezastupovaný nositeľ práv aj organizácia kolektívnej správy, ktorá udelí rozšírenú licenciu.

Podľa platnej právnej úpravy môže byť rozšírená licencia udelená na nasledujúce spôsoby použitia:

- a) technické predvedenie diela alebo verejný prenos diela v prevádzkarni alebo v inom priestore prostredníctvom technického zariadenia; to nezahŕňa vysielanie, retransmisiu a sprístupňovanie verejnosti,
- b) použitie obchodne nedostupného diela vyhotovením rozmnoženiny, verejným prenosom alebo verejným rozširovaním jeho rozmnoženiny prevodom vlastníckeho práva na nekomerčné účely,
- c) živé predvedenie literárnych diel a vyhotovenie rozmnoženiny, verejné rozširovanie rozmnoženiny prevodom vlastníckeho práva a verejný prenos literárneho diela v rozsahu potrebnom na účel propagácie živého predvedenia,
- d) vysielanie diel vrátane vysielania prostredníctvom satelitu,
- e) vyhotovenie rozmnoženiny literárneho diela,
- f) nájom alebo vypožičanie rozmnoženiny diela,
- g) verejný prenos uskutočňovaný poskytovateľom služby zdieľania obsahu on-line,
- h) sprístupňovanie hudobného diela, literárneho diela, diela výtvarného umenia alebo periodika verejnosti,
- i) vyhotovenie rozmnoženiny diela na účely použitia diela podľa písmena h),
- j) vyhotovenie rozmnoženiny hudobného diela vo forme notového záznamu,
- k) použitie diel obsiahnutých v doplnkovej on-line službe vyhotovením rozmnoženiny a verejným prenosom.

Podľa čl. 12 ods. 2 CDSM smernice majú členské štáty zabezpečiť, aby sa licenčný mechanizmus cez ECL uplatňoval len v jasne vymedzených oblastiach použitia, ak je získanie súhlasov od nositeľov práv na individuálnom základe zvyčajne náročné a nepraktické do tej miery, že požadovaná licenčná transakcia je nepravdepodobná vzhľadom na charakter použitia alebo na druhy dotknutých diel alebo iných predmetov ochrany a zabezpečia, že takýto licenčný mechanizmus chráni oprávnené záujmy nositeľov práv. Čo sa týka slovenskej právnej úpravy, v niektorých prípadoch považujeme zavedenie ECL za adekvátne, ale v niektorých iných, napr. vo vzťahu k vyhotoveniu rozmnoženiny literárneho diela alebo vo vzťahu k sprístupňovaniu verejnosti (na internete), za neadekvátne široký. Dôvodová správa k Autorskému zákonu je však veľmi stručná a neposkytuje

8 Guibault, L. Cultural Heritage Online? Settle It in the Country of Origin of the Work. JIPITEC, 2015, 6, 3 [online] <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-6-3-2015/4314> [21.9.2023].

9 Kritický Adamová, Z. – Hazucha, B. Autorský zákon. Komentár. Beck, 2015 (§ 79 a 80). Tiež Gera, M. Extended collective licensing under the new Slovak Copyright Act. Journal of Intellectual Property Law & Practice, Vol. 11, 3, 2016, s. 170 – 171 [online] <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpv258> [21.9.2023].

adekvátne vysvetlenie, prečo práve pri týchto spôsoboch použitia môže organizácia kolektívnej správy udeliť licenciu aj na nezastupovaný repertoár. Uvádza sa v nej napríklad, že vysielanie diel vrátane vysielania prostredníctvom satelitu vyplýva z čl. 3 ods. 2 satelitnej a káblovej smernice.¹⁰ Ale kým táto smernica upravuje ECL len vo vzťahu k satelitnému vysielaniu pre verejnosť, ktoré sa uskutočňuje súčasne s pozemným vysielaním tej istej vysielacej organizácie, slovenská právna úprava umožňuje udelenie ECL na všetky prípady vysielania.

Sporné tiež je, ako je zabezpečené, aby takýto licenčný mechanizmus chránil oprávnené záujmy nositeľov práv v súlade s čl. 12 CDSM smernice. Na Slovensku totiž nie je zavedený žiaden osobitný mechanizmus notifikovania nositeľov práv ani iný postup na ochranu ich záujmov vo vzťahu k udeľeným licenciám. Do zákona sa jedine pridalo ustanovenie, ktoré upravuje, že organizácia kolektívnej správy, ktorá uzatvára rozšírené hromadné licenčné zmluvy, informuje nositeľov práv na svojom webovom sídle o podmienkach udelenia licencie a uzavretia licenčnej zmluvy vrátane práva vylúčiť kolektívnu správu svojich majetkových práv (§ 79 ods. 5 AZ).

Nové právo vydavateľov periodík

Článku 15 CDSM smernice, okolnostiam jeho prijatia a jeho rozličným modifikáciám sme sa venovali obsérne už v minulosti.¹¹ Stručne možno na tomto mieste aspoň zhrnúť, že napriek množstvu kritických hlasov označujúcich navrhovanú úpravu ako „daň za link“ sa ju nakoniec na európskej úrovni podarilo presadiť, ale v pomerne oklieštenej podobe.¹² Následne bol tento článok upravujúci nové právo vydavateľov periodík do slovenského právneho poriadku prebratý takmer doslovne. V Autorskom zákone sa tak zaviedlo nové výlučné právo, ktoré sa systematicky zaradilo medzi práva súvisiace s autorským právom.

V zákone sa definuje, čo je to periodikum,¹³ pričom sa zámerne zvolil pojem odlišný od periodickej publikácie

použitej v zákone o publikáciách.¹⁴ Cieľom bolo oddeliť verejnoprávny režim týkajúci sa tlače (napr. aj v kontexte práva na vyjadrenie a práva na dodatočné oznámenie) a súkromnoprávny režim založený na existencii výlučných majetkových práv.

Vydavateľ periodika má výlučné právo rozhodovať o vyhotovení rozmnoženiny periodika online a o sprístupňovaní periodika online. Toto výlučné právo však neuplatňuje voči akémukoľvek subjektu, ale len voči poskytovateľovi služieb informačnej spoločnosti.¹⁵

Už pri prácach na CDSM smernici sa veľa diskutovalo o tom, kde sú hranice tohto výlučného práva a v ktorých prípadoch si môže vydavateľ svoje práva proti poskytovateľom služieb informačnej spoločnosti uplatňovať. Podľa transponovanej úpravy sa práva vydavateľa periodika nevzťahujú na

- používanie periodika individuálnym používateľom pre súkromnú potrebu a na účel, ktorý nie je priamo ani nepriamo obchodný,
- nakladanie s hypertextovým odkazom a
- použitie nadpisu, individuálnych slov alebo veľmi krátkeho úryvku z periodika, ktorý nie je schopný byť náhradou za celé dielo.

Podľa § 129c ods. 5 *in fine* AZ nemôže vydavateľ periodika zakázať použitie tých častí periodika, ktoré spĺňajú podmienky ustanovenia § 9 AZ, ktorý upravuje právny režim voľného diela. Ale, kým použitie diel, ktoré sú autorskoprávne voľné (napr. diel, pri ktorých doba ochrany už uplynula), je osobitne vylúčené z rozsahu nového práva vydavateľov (§ 129c ods. 5 AZ), toto sa výslovne neaplikuje vo vzťahu k predmetom, ktoré sú vylúčené z autorskoprávnej ochrany, napr. denné správy. V prípade samotných faktov a denných správ by tak bolo možné dosiahnuť rovnaký záver len na základe analógie.

V prípade, ak vydavateľ periodika uzatvorí s poskytovateľom služieb informačnej spoločnosti licenčnú zmluvu, na základe ktorej mu bude vyplatená odmena za udelenie licencie, je v zmysle § 129h povinný zaplatiť nositeľom práv

10 Smernica Rady 93/83/EHS z 27. septembra 1993 o koordinácii určitých pravidiel týkajúcich sa autorského práva a príbuzných práv pri satelitnom vysielaní a káblovej retransmisii (Ú. v. L 248).

11 Adamová, Z. Autorské právo z hľadiska návrhu smernice o autorskom práve. In Adamová, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo* 3. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2019, s. 113 – 150; dostupné aj [online] <http://ntidv.iuridica.truni.sk/nove-technologie-internet-a-dusevne-vlastnictvo/archiv/ntidv-3/> [21.9.2023]. Adamová, Z. *Novela Autorského zákona: čo si vydavатели objednali a čo vydavатели dostali*. Košické dni súkromného práva IV. Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach: ŠafárikPress, Košice, s. 321 – 333.

12 *Bližšie* Papadopoulou, M. – Moustaka, E. Copyright and the Press Publishers Right on the Internet: Evolutions and Perspectives. In Synodinou T. et al. (eds.) *EU Internet Law in the Digital Era: Regulation and Enforcement*. Springer, Cham, s. 99 – 136.

13 Bačárová, R. Práva vydavateľov periodických publikácií v novej autorskoprávnej úprave. In Adamová, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo* 5. Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva SAV v Bratislave, 2021, s. 107 – 129.

14 Zákon č. 265/2022 Z. z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách).

15 Ide o službu, ktorá sa bežne poskytuje za odmenu, na diaľku, elektronickým spôsobom a na základe individuálnej žiadosti príjemcu služby – pozri článok 1 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1535 z 9. septembra 2015, ktorou sa stanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti (kodifikované znenie) (Ú. v. L 241) v spojení s článkom 1 ods. 2 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/31/ES z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode) (Ú. v. L 178). K vymedzeniu jednotlivých typov poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti pozri recitál 18 smernice o elektronickom obchode a súvisiacu judikatúru Súdneho dvora EÚ.

k predmetom ochrany zahrnutým do periodika primeraný podiel z odmien za udelenie licencie. Túto povinnosť si musí splniť do šiestich mesiacov od uplynutia doby ochrany podľa § 129d AZ, t. j. do dvoch rokov od zverejnenia periodika.

Ak bude chcieť poskytovateľ služby zdieľania obsahu on-line legálne používať periodiká, bude musieť s vydavateľom periodika uzavrieť licenčnú zmluvu. V praxi však môže nastať situácia, že sa strany nedohodnú na obsahu licenčnej zmluvy, najmä vo vzťahu k výške odmeny za udelenie licencie. V takom prípade môže poskytovateľ služby zdieľania obsahu on-line využiť postup podľa § 165 ods. 8 – 11 AZ, ktorý bol pôvodne nastavený pre vzťahy medzi organizáciou kolektívnej správy a používateľom. V danom prípade však rovnako môže poskytovateľ služby zdieľania obsahu on-line využiť postup, v rámci ktorého bude požadovať, aby obsah takejto zmluvy vrátane odmeny a nahradenia vôle uzavrieť takúto zmluvu určil súd.

Poskytovateľ služieb tak môže použiť predmety ochrany, ktoré mali byť predmetom takejto zmluvy odo dňa podania návrhu na začatie konania, ak zaplatí peňažné prostriedky za použitie týchto predmetov ochrany na účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky vedený vydavateľom periodika. Problematické však môže byť, ako správne vypočítať výšku odmeny, ktorú má poskytovateľ služieb zaplatiť. Autorský zákon v prípade vzťahu medzi organizáciou kolektívnej správy upravuje dve alternatívy:

- vo výške a v lehotách podľa poslednej dohodnutej zmluvy alebo
- vo výške 80 % odmeny podľa platného a účinného sadzobníka odmien organizácie kolektívnej správy.

Zákon však ani pri vzťahu organizácie kolektívnej správy k používateľovi neupravuje situáciu, kedy nebola žiadna predchádzajúca dohodnutá zmluva ani sadzba nevyplýva zo sadzobníka odmien, a preto sa musí uplatniť iný mechanizmus výpočtu. Ešte vyššia je pravdepodobnosť, že táto situácia vznikne v rámci vzťahu vydavateľ – platforma. Vzhľadom na časovo obmedzenú právnu úpravu zrejme žiadne predchádzajúce zmluvy ešte neexistujú okrem tých, ktoré už medzičasom mohli byť uzavreté od 25. marca 2022. Vydavatelia tiež nemajú žiadne sadzobníky, ktoré by boli osobitne regulované tak, ako je to v prípade organizácií kolektívnej správy (§ 169 ods. 1 a 2 AZ). V danom prípade preto nevidíme inú možnosť, ako umožniť platforme legálne použitie aj v prípade, ak uhradí 80 % sumy, ktorá by zodpovedala odmene za udelenie licencie vypočítanej na základe iných objektívnych kritérií.

Osobitný režim na používanie chráneného obsahu poskytovateľmi online služieb zdieľania obsahu

Transpozíciou článku 17 CDSMD sa zaviedol do Autorského zákona nový osobitný režim na používanie chráneného obsahu poskytovateľmi online služieb zdieľania obsahu. Aj k tejto téme už bolo na Slovensku publikovaných viacero zdrojov,¹⁶ preto na tomto mieste na ne len odkážeme a stručne opíšeme aktuálnu právnu úpravu.

V Autorskom zákone sa nenachádza legálna definícia pojmu poskytovateľ služieb zdieľania obsahu online. Tento pojem sa v ňom síce používa, ale nevysvetľuje. Ale v zákone o mediálnych službách¹⁷ je zavedený pojem „poskytovateľ platformy na zdieľanie obsahu“ (§ 9), ktorého osobitným druhom je aj „platforma na zdieľanie videí“ (§ 13 ods. 2). Poskytovateľ platformy na zdieľanie obsahu je definovaný tak, že ide o osobu, ktorá poskytuje túto platformu a určuje spôsob jej usporiadania a propagovania šíreného obsahu na účel dosiahnutia zisku. Platforma na zdieľanie obsahu je službou informačnej spoločnosti, ktorej hlavným účelom alebo jedným z jej hlavných účelov alebo ktorej zásadnou funkciou je ukladať veľký počet diel a iných predmetov ochrany podľa osobitného predpisu nahrávaných jej užívateľmi a šíriť ich podľa osobitného predpisu.

V zákone o mediálnych službách sa tiež upravuje, že platformou na zdieľanie obsahu nie je

- on-line encyklopédia a vzdelávacie a vedecké úložisko, ktorých účelom nie je dosahovanie zisku,
- platforma na vývoj a zdieľanie počítačových programov s otvoreným zdrojovým kódom,
- on-line trhovisko, medzipodniková cloudová služba a cloudová služba, ktoré užívateľom umožňujú nahráť obsah pre vlastnú potrebu alebo potreby štátu.

Pred transpozíciou CDSM smernice do Autorského zákona poskytovatelia služieb zdieľania obsahu online profitovali z ochrany svojej imunity založenej článkom 14 smernice o elektronickom obchode.¹⁸ Ale, po transpozícii CDSM smernice sa v § 64a AZ osobitne upravuje, že poskytovateľ služby zdieľania obsahu on-line sa v prípade verejného prenosu diela nemôže dovoliavať obmedzenia zodpovednosti podľa osobitného predpisu (t. j. hosting safe harbour).

Slovenská autorskoprávna úprava upravuje dve kategórie imunity pre dotknutých poskytovateľov služieb zdieľania obsahu online, keďže poskytuje osobitný režim pre nové online platformy.

16 Adamová, Z. Vyváženie postavenia medzi autormi a platformami na online a zdieľanie obsahu, *Duševné vlastníctvo*, 2018, 4, s. 21 – 25. Adamová, Z. Autorské právo v EÚ z hľadiska návrhu smernice o autorskom práve. In Adamová, Z. (ed) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo* 3, Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2019, s. 113 – 150. Bačárová, R. Protichodné záujmy subjektov autorského práva ako príčina konfliktov v autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu Európskej únie. In Adamová, Z. (ed) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo* 4, Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2020, 90 – 118. Bačárová, R., Filičko, V., Koromház, P. *Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika, 2023.

17 Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o mediálnych službách).

18 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/31/ES z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode) (Ú. v. L 178).

Všeobecne platí, že poskytovateľ služby zdieľania obsahu on-line nesie zodpovednosť za neoprávnený verejný prenos diela, (iba) ak nepreukáže, že

- a) vynaložil všetko úsilie, ktoré je možné spravodlivo požadovať, na získanie súhlasu na toto použitie,
- b) v súlade s vysokými odvetvovými štandardmi odbornej starostlivosti vynaložil všetko úsilie, ktoré je možné spravodlivo požadovať, na zaistenie nedostupnosti diela, o ktorom mu autor poskytol relevantné a nevyhnutné informácie, a
- c) bez zbytočného odkladu po tom, čo od autora dostal dostatočne odôvodnené oznámenie, znemožnil prístup k oznámenému dielu alebo ho odstránil z každého svojho webového sídla a vynaložil všetko úsilie, ktoré je možné spravodlivo požadovať, na zamedzenie jeho budúceho nahratu v súlade s písmenom b).

Osobitne je potom upravená imunita pre nové online platformy (§ 64b AZ). Poskytovateľ služby zdieľania obsahu on-line, ktorého služby pôsobia na trhu na území Slovenskej republiky, členského štátu alebo zmluvného štátu kratšie ako tri roky a ktorého ročný obrat nepresiahne 10 miliónov eur, nesie zodpovednosť za neoprávnený verejný prenos diela, ak nepreukáže, že

- a) vynaložil všetko úsilie, ktoré je možné spravodlivo požadovať, na získanie súhlasu na toto použitie a
- b) bez zbytočného odkladu po tom, čo od autora dostal dostatočne odôvodnené oznámenie, znemožnil prístup k oznámenému dielu alebo ho odstránil z každého svojho webového sídla.

I keď sa formulácie môžu zdať na prvý pohľad veľmi podobné, líšia sa v rozsahu starostlivosti, ktorú musia platformy vynaložiť, aby nezodpovedali za porušenie autorských a súvisiacich práv v súvislosti s verejným prenosom na tejto platforme.¹⁹ Podmienky na obmedzenie zodpovednosti zo strany iných ako nových platforiem sú pritom pochopiteľne prísnejšie ako pri nových subjektoch. Online platformy na zdieľanie obsahu online si musia plniť svoju prevenčnú starostlivosť (zabezpečiť nedostupnosť konkrétnych diel), reakčnú starostlivosť (urýchlene konať, aby znemožnili prístup alebo odstránili diela, tzv. take down), aj kombináciu týchto povinností spočívajúcu vo vynaložení snahy, aby sa predišlo budúcemu nahrávaniu (tzv. stay down). Na rozdiel od toho, nové online platformy majú len reakčnú starostlivosť, čo spočíva v povinnosti urýchlene konať, aby znemožnili prístup alebo odstránili diela, tzv. take down. Ak je však priemerný počet návštevníkov u takýchto poskytovateľov služieb v predchádzajúcom roku mesačne viac ako 5 miliónov návštevníkov, musia tiež preukázať, že vynaložili najlepšiu snahu s cieľom zabrániť ďalšiemu nahrávaniu (tzv. stay down).

Zmeny v zmluvnom práve

V nadväznosti na transpozíciu CDSMD možno menovať aj tri najvýznamnejšie zmeny v autorskom práve v oblasti licenčného práva:

- zmenil sa režim odmeňovania autorov a iných nositeľov práv,
- doplnila sa bestsellerová klauzula a
- zmenilo sa právo na odstúpenie od zmluvy v prípade nevyužívania diela alebo iného predmetu, ku ktorému bola udelená licencia.

Autorský zákon umožňuje udelenie súhlasu na použitie autorského diela aj bezodplatne (§ 65 AZ). V prípade odplatnej licencie sa však aktivujú viaceré ustanovenia, ktoré môžu ovplyvňovať výšku a formu odmeny. Už pred transpozíciou smernice sa v Autorskom zákone upravovalo, že dohodnutá odmena za udelenie licencie alebo spôsob jej určenia musí zodpovedať jednotlivým spôsobom použitia diela. Tiež platilo, že ak odmena nie je dohodnutá v závislosti od príjmov alebo výnosov z využitia licencie, musí zodpovedať rozsahu, účelu a času použitia diela. Transpozíciou čl. 18 CDSM smernice sa tieto pravidlá ešte sprísnilo čo do výšky aj formy odmeny. Podľa § 69 ods. 1 AZ má odmena zodpovedať očakávanému ekonomickému zhodnoteniu diela a byť proporcionálna k tvorivému podielu autora na zhodnocovanom diele. Hlavne sa však zaviedlo pravidlo, že odmena by nemala byť, až na určité výnimky, koncipovaná ako jednorazová paušálna odmena, ale mala by byť dohodnutá inak (napr. ako výnosová odmena, ako kombinovaná odmena a pod.). Jednorazová paušálna odmena môže byť dohodnutá najmä v nasledujúcich prípadoch:

- a) časový rozsah licencie je najviac jeden rok,
- b) ide o použitie diela s časovým rozsahom licencie najviac päť rokov a s vecne obmedzeným rozsahom licencie,
- c) v čase udelenia licencie je možné vyčíslit' očakávané príjmy alebo výnosy, ktoré možno využitím licencie dosiahnuť; tieto príjmy alebo výnosy sú v licenčnej zmluve výslovne vyčíslené a odmena zodpovedá týmto príjmom alebo výnosom a je proporcionálna,
- d) ide o použitie diela novinárskej povahy,
- e) ide o použitie diela na propagačný, marketingový, reklamný účel alebo na účel korporátnej identity,
- f) ide o použitie počítačového programu alebo databázy,
- g) ide o použitie diela na nekomerčný účel.

Bestsellerová klauzula bola zavedená v § 69 ods. 8 AZ, ktorý upravuje, že ak je licenčná odmena proporcionálna k tvorivému podielu autora na zhodnocovanom diele, ale celkom zjavne nezodpovedá výnosu dosiahnutému neskorším využitím diela, autor má právo na dodatočné vyrovnanie. Autor môže právo na dodatočné vyrovnanie uplatniť najskôr po uplynutí troch rokov od zverejnenia diela. Lehota sa má teda počítať od zverejnenia diela, zrejme však ich

¹⁹ Podľa § 64c AZ sa obmedzená zodpovednosť neuplatní v prípade poskytovateľa služby zdieľania obsahu on-line, ktorého jedným z hlavných účelov je vykonávať alebo uľahčovať neoprávnené použitie diel.

o legislatívno-technickú chybu a správne by sa mala počítať od udelenia licencie, nakoľko zverejnenie diela nemusí vôbec súvisieť s použitím diela nadobúdateľom licencie.

Pod vplyvom transpozície CDSM smernice sa novelizovalo aj ustanovenie o práve autora odstúpiť od licenčnej zmluvy v prípade nepoužívania diela. Pred transpozíciou tejto smernice mal autor právo na odstúpenie od zmluvy len z dôvodu nevyužívania zaväzujúcej výhradnej licencie, t. j. keď bol nadobúdateľ povinný licenciu využívať. Po transpozícii smernice sa právo na odstúpenie týka všetkých výhradných licenčných zmlúv, kedy nadobúdateľ licencie nevyužíva licenciu dohodnutým spôsobom alebo v dohodnutom rozsahu.

Novinkou v autorskom zmluvnom práve je aj to, že každá licenčná zmluva na vydanie diela musí obsahovať najmä odhad hrubých príjmov z verejného rozširovania rozmnoženín diela alebo sprístupňovania diela verejnosti (§ 75 ods. 1 AZ).

Náhrady odmien

Aj v súvislosti s novým právom vydavateľov periodík sa doplnením Autorského zákona zaviedol nárok vydavateľov na náhradu odmeny. Upravilo sa, že ak autor diela udelil vydavateľovi publikácie, v ktorej je autorovo dielo obsiahnuté, licenciu na vyhotovenie rozmnoženiny, vydavateľ má počas trvania licencie právo na podiel z jeho náhrady odmeny. Publikáciou sa rozumie aj periodikum podľa § 129a ods. 1 AZ.

Náhrady odmien sa na Slovensku vyberajú v súvislosti s dvomi zákonnými výnimkami, kedy možno použiť dielo bez súhlasu autora alebo iného nositeľa práv, konkrétne výnimkou na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely (§ 42 AZ) a reprografickou výnimkou (§ 43 AZ). V týchto dvoch prípadoch si možno teda vyhotoviť rozmnoženinu zverejneného diela, Slovensko, ako členský štát EÚ, je však v zmysle InfoSoc smernice²⁰ povinné zabezpečiť autorom a iným nositeľom práv primeranú kompenzáciu, ktorá sa na Slovensku realizuje vo forme náhrad odmien, ktoré sa platia z prázdnych nosičov a zo zariadení určených na kopírovanie. Ich zoznam, základ na výpočet náhrad odmien, ako aj ich výška sú upravené v prílohe č. 2 Autorského zákona.

Do novely Autorského zákona č. 71/2022 Z. z. platilo, že vydavateľ si mohol uplatniť podiel z náhrad odmien, ale len vo vzťahu k zamestnaneckým dielam a iným predmetom, pri ktorých vykonával majetkové práva (§ 90 ods. 4 AZ). Od marca 2023 začala platiť úprava, v zmysle ktorej má vydavateľ publikácie alebo periodika nárok na podiel z náhrad odmeny aj vtedy, keď je medzi ním a autorom uzavretá licenčná zmluva na vyhotovenie rozmnoženiny, a teda vydavateľ je v pozícii nadobúdateľa licencie.

V zmysle tejto právnej úpravy sa však podiel vydavateľov nevyrátaval zo všetkých náhrad odmien, ktoré boli vybraté organizáciami kolektívnej správy v rámci výkonu povinnej kolektívnej správy (§ 146 AZ). Podiel sa vypočítaval len z odmien vybraných vo vzťahu k reprografickej výnimke a aj to nie z celej časti, ale len z marginálnej čiastky za reprografické služby.

Následnou novelou Autorského zákona (z. č. 455/2022 Z. z.) s účinnosťou od 1. februára 2023 sa však mechanizmus výpočtu zmenil aspoň čiastočne v prospech vydavateľov. Nadalej síce platí, že ich podiel sa nebude počítať zo všetkých vybraných náhrad odmien, ale bude to aspoň zo všetkých náhrad odmien, ktoré sa vybrali v súvislosti s aplikáciou reprografickej výnimky podľa § 43 AZ. Podiel, ktorý sa prerazdeluje vydavateľom, je tak stále menší, ako by mohol byť, keby sa podiel vypočítaval zo všetkých vybraných náhrad odmien. Je však na úvahe každého členského štátu, či vydavateľovi takýto podiel na náhrade odmeny prizná a ak áno, tak v akom rozsahu, takže nejde o žiaden odklon od európskej úpravy. Vydavatelia vrátane tých, ktorí nespĺňajú predpoklady na vznik podielu z náhrad odmien podľa § 36 ods. 4 AZ, si však v každom prípade môžu naďalej uplatňovať náhrady odmien vo vzťahu k tým dielam, pri ktorých vykonávajú práva ako zamestnávateľa v zmysle § 90 AZ.

Plynutie premlčacej lehoty na vydanie bezdôvodného obohatenia

V Autorskom zákone je v § 165 zakotvený mechanizmus, ktorý rieši situáciu, keď sa používateľ s organizáciou kolektívnej správy nedohodne na uzavretí licenčnej zmluvy (a najmä na odmene za udelenie licencie), ale používateľ chce napriek tomu legálne používať predmety ochrany, ku ktorým príslušná organizácia kolektívnej správy vykonáva práva. Riešením je v takomto prípade uplatnenie postupu podľa § 165 ods. 8 a nasl. AZ, ktorý už bol spomínaný v súvislosti s obdobným vzťahom medzi vydavateľom periodika a poskytovateľom služieb informačnej spoločnosti.

Ak sa organizácia kolektívnej správy nedohodne na uzavretí zmluvy alebo ak nepredloží používateľovi návrh zmluvy, môže používateľ požadovať, aby obsah takejto zmluvy vrátane odmeny a nahradenia vôle uzavrieť takúto zmluvu určil súd. Používateľ tak môže (legálne) používať predmety ochrany, ktoré mali byť predmetom zmluvy odo dňa podania návrhu na začatie konania, ak zaplatí peňažné prostriedky vo výške stanovenej zákonom za použitie týchto predmetov ochrany na účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky vedený organizáciou kolektívnej správy.

V tejto súvislosti sa do právnej úpravy v § 165 ods. 11 AZ doplnilo ustanovenie, v zmysle ktorého odo dňa podania

²⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. L 167).

návrhu na začatie konania do právoplatnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu premlčacia lehota na vydanie bezdôvodného obohatenia neplynie. Ako sa uvádza aj v dôvodovej správe, ustanovenie odstraňuje praktický problém premlčania lehoty na vydanie bezdôvodného obohatenia počas vedenia sporu o určenie obsahu licenčnej zmluvy. Ak by napríklad súd právoplatne určil odmenu menšiu ako tú, ktorú už používateľ zaplatil, používateľ si môže (uhradený) rozdiel uplatniť ako bezdôvodné obohatenie. V prípade dlhšieho sporu by však hrozilo premlčanie tohto práva, ale po novele platí, že počas trvania sporu premlčacia lehota na vydanie bezdôvodného obohatenia neplynie.

Doplňkové online služby vysielateľov

V článku 3 Online SatKab smernice je upravené uplatňovanie zásady krajiny pôvodu na doplnkové online služby vysielateľov. Slovenská úprava rešpektuje, že zásada krajiny pôvodu stanovená v smernici by nemala viesť k akejkolvek povinnosti vysielateľov verejne prenášať alebo sprístupňovať verejnosti programy v rámci svojich doplnkových on-line služieb, ani poskytovať doplnkové on-line služby v inom členskom štáte, než je štát, v ktorom majú svoje hlavné sídlo.

Transpozíciou článku 3 smernice do Autorského zákona sa v úprave týkajúcej sa rozsahu licenčnej zmluvy doplnilo (§ 67 ods. 4 AZ), že ak sa licenčná zmluva uzatvára na území Slovenskej republiky na použitie diel obsiahnutých v doplnkovej on-line službe, považuje sa za územný rozsah licencie územie všetkých zmluvných štátov Dohody o Európskom hospodárskom priestore, ak licenčná zmluva neurčuje inak; tým nie je dotknuté uplatnenie osobitného predpisu. Na základe zmluvnej slobody je tiež možné naďalej obmedzovať využívanie práv, ktorých sa týka zásada krajiny pôvodu (napr. prostredníctvom geoblockingu alebo uplatňovania nariadenia o cezhraničnej prenosnosti on-line obsahových služieb).

Použitie predmetov ochrany (programov) obsiahnutých v doplnkovej on-line službe sa viaže na dva autorskoprávne spôsoby použitia, ktorými sú vyhotovenie rozmnoženiny (§ 21 AZ) a verejný prenos (§ 27 AZ) vrátane sprístupňovania verejnosti (§ 30 AZ). Autorský zákon vo vzťahu k použitiu diel obsiahnutých v doplnkovej on-line službe vyhotovením rozmnoženiny a verejným prenosom zaviedol rozšírenú licenciu (§ 80 ods. 1 písm. k) AZ). Vysielateľ tak môže vysporiadať práva k dielam obsiahnutým v doplnkovej on-line službe aj voči nezastupovaným nositeľom práv. Organizácia kolektívnej správy by však vždy mala byť schopná uzavrieť s ním aj klasickú licenčnú zmluvu bez rozšíreného efektu.

Transpozíciou článku 3 smernice sa zaviedli aj ďalšie kritériá, ktoré by mali organizácie kolektívnej správy zohľadniť pri určení výšky odmien v sadzobníku odmien

a v uzatváraných zmluvách, pričom sa viažu na licencovanie doplnkových on-line služieb s vysielateľmi. Podľa § 169 ods. 2 AZ pri určení výšky odmien určených v sadzobníku odmien a v zmluvách podľa § 165 ods. 1 AZ organizácia kolektívnej správy zohľadní v prípade doplnkovej on-line služby jej vlastnosti, najmä trvanie jej dostupnosti, jej publikum a poskytované jazykové verzie; tým nie je dotknuté určenie výšky odmien na základe príjmov vysielateľa.

Nové výhradné právo na retransmisiiu

Článok 4 Online SatKab smernice zaviedol nové výhradné právo na retransmisiiu, odlišné od práva na káblovú retransmisiiu vymedzené v satelitnej a káblovej smernici. V zmysle článku 4 musia na retransmisiiu programov udeliť súhlas nositelia výhradného práva na verejný prenos. Členské štáty zabezpečia, aby nositelia práv mohli vykonávať svoje právo udeliť alebo odmietnuť súhlas na retransmisiiu iba prostredníctvom organizácie kolektívnej správy. V dôsledku transpozície smernice sa na Slovensku rozšírila povinná kolektívna správa aj na tie prípady retransmisie, ktoré nespádajú pod káblovú retransmisiiu (§ 146 ods. 2 písm. f) a g) AZ).

V zmysle čl. 4 smernice sa medzi povinne kolektívne spravované práva zaraďuje použitie vymedzených predmetov ochrany (t. j. diel, umeleckých výkonov, zvukových záznamov a audiovizuálnych záznamov) retransmisiiou (netýka sa vysielaní). Na retransmisiiu pôvodného vysielania televíznych a rozhlasových programov potrebujú prevádzkovatelia retransmisie získať súhlas od nositeľov výhradného práva na verejný prenos diel alebo iných predmetov ochrany. Na zabezpečenie právnej istoty pre prevádzkovateľov retransmisie a na prekonanie rozdielov v oblasti služieb retransmisie vo vnútroštátnom práve by sa mali uplatňovať podobné pravidlá, aké sa uplatňujú na káblovú retransmisiiu podľa smernice 93/83/EHS. Pravidlá podľa smernice 93/83/EHS zahŕňajú povinnosť vykonávať právo udeliť alebo odmietnuť súhlas prevádzkovateľovi retransmisie prostredníctvom organizácie kolektívnej správy (t. j. povinná kolektívna správa). Podľa týchto pravidiel zostáva právo udeliť alebo odmietnuť súhlas samo osebe nedotknuté a len spôsob výkonu tohto práva je do určitej miery regulovaný. Pri väčšine práv súvisiacich s autorským právom je však zachovaný osobitný režim primeranej odmeny za použitie predmetov ochrany káblovou retransmisiiou.

V súlade s článkom 5 Online SatKab smernice nie sú predmetom povinnej kolektívnej správy práv uplatňovanej na retransmisie žiadne práva vysielateľov týkajúce sa ich vysielania. Prevádzkovatelia retransmisie a vysielatelia majú vo všeobecnosti pretrvávajúce obchodné vzťahy, v dôsledku čoho prevádzkovatelia retransmisie poznajú vysielateľov. Vysporiadanie práv s vysielateľmi je preto pre prevádzkovateľov retransmisie pomerne jednoduché. V dôsledku toho získanie potrebných licencií od vysielateľov nepredstavuje pre prevádzkovateľov retransmisie takú

záťaž ako získavanie licencií od nositeľov práv k dielam a iným predmetom ochrany, ktoré sú súčasťou televíznych a rozhlasových programov, ktoré retransmitujú.

Priamy vstup

Článok 8 Online SatKab smernice sa týka tzv. techniky priameho vstupu. Definícia, ako aj spôsob – technický proces priameho vstupu je z hľadiska konzistentnosti problematiky a napojenia na otázku vysielania, šírenia programových služieb i retransmisie zahrnutý v § 222 zákona o mediálnych službách. V nadväznosti na túto definíciu sa potom v § 27 ods. 3 Autorského zákona upravuje, že za jeden verejný prenos sa považuje aj prenos diela obsiahnutého v programovej službe na verejnosti pomocou priameho vstupu, na ktorom sa podieľa vysielateľ a sprostredkovateľ obsahu, ak vysielateľ súbežne nevykonáva vysielanie.

Ako sa uvádza v dôvodovej správe k Autorskému zákonu, v predmetnom ustanovení sa deklaruje, že priamy vstup predstavuje z hľadiska autorskoprávneho spôsobu použitia jeden (jediný) verejný prenos, na ktorom sa však podieľajú dva subjekty – vysielateľ (ktorý neverejne prenáša predmety ochrany obsiahnuté v programovej službe inej osobe) a iná osoba, v zmysle skratky zavedenej v zákone o mediálnych službách nazvaná ako sprostredkovateľ obsahu, ktorá následne prenáša predmety ochrany obsiahnuté v programovej službe na verejnosti – distribuuje, sprostredkúva ich verejnosti. O verejný prenos však ide iba v prípade, keď vysielatelia prenášajú prostredníctvom priameho vstupu predmety ochrany obsiahnuté v programovej službe sprostredkovateľom obsahu bez toho, aby priamo prenášali svoje programy verejnosti (tzv. čistý priamy vstup). To znamená, že vysielateľ by nemal popri priamom vstupe uskutočňovať aj paralelné vysielanie. Ak by tak robil (paralelne by popri priamom vstupe vysielal), nešlo by už v prípade sprostredkovateľov obsahu o rovnaký verejný prenos, ale o retransmisiiu (tzv. paralelný priamy vstup).

Vo vzťahu k priamemu vstupu ako osobitnému spôsobu použitia sa uplatňuje povinná kolektívna správa (§ 146 ods. 1 písm. h) a i) AZ). To zahŕňa udelenie súhlasu na použitie autorského diela verejným prenosom pomocou priameho vstupu aj výber primeranej odmeny za verejný prenos umeleckého výkonu, zvukového záznamu a audiovizuálneho záznamu pomocou priameho vstupu. Udeľovanie súhlasu na verejný prenos vysielania pomocou priameho vstupu nespadá do povinnej kolektívnej správy, ale o ňom rozhoduje vysielateľ.

Princíp dobrej viery a transparentnosti

Transpozíciou čl. 5 ods. 2 a čl. 6 Online SatKab smernice sa vyriešil vzťah medzi vysielateľom a prevádzkovateľom

retransmisie, ktorý chce použiť vysielanie. Predovšetkým sa stanovil princíp vedenia rokovaní o uzavretí licenčnej zmluvy v dobrej viere, z čoho môže napríklad vyplývať, že obe strany rokovaní by si mali poskytnúť potrebné informácie, resp. nezatajovať dôležité skutočnosti schopné ovplyvniť licenčné dojednania alebo náležitosti zmluvy. Tento princíp sa aplikuje, keď rokovania už začali, resp. prebiehajú. Pri stanovovaní licenčných podmienok vrátane licenčného poplatku za retransmisiiu by sa mala napríklad okrem iného zohľadniť ekonomická hodnota používania práv v obchode vrátane hodnoty prisudzovanej konkrétnemu spôsobu retransmisie.

Na to nadväzuje aj určitá miera transparentnosti, že ak vysielateľ poverí určitú osobu zastupovaním a uzatvorením licenčnej zmluvy v jeho mene (napr. určitý nezávislý subjekt správy, organizáciu kolektívnej správy, advokátsku kanceláriu a pod.), je povinný vysielateľ alebo táto tretia osoba preukázať prevádzkovateľovi retransmisie skutočnosť, že je ozaj oprávnená konať za vysielateľa, napr. predložením plnej moci alebo zmluvy o zastupovaní. V prípade, ak by nedošlo k dohode na uzavretí licenčnej zmluvy medzi vysielateľom a prevádzkovateľom retransmisie, zákon dáva možnosť obom stranám využiť alternatívnu metódu vyriešenia ich sporu prostredníctvom mediácie.

Kolektívna správa

Tradične sa rozlišujú dve formy výkonu kolektívnej správy, a to povinná a dobrovoľná. Zjednodušene vyjadrené, pri povinnej kolektívnej správe autor alebo iný nositeľ práv nie je oprávnený na individuálny výkon svojich majetkových práv a jeho práva môže vykonávať jedine organizácia kolektívnej správy. Ide najmä o prípady, kedy by bol individuálny výkon práv príliš komplikovaný, neúčelný alebo nevhodný. Keďže však ide o výrazný zásah do autonómie týchto subjektov pri výkone ich práv, povinnú kolektívnu správu možno uplatňovať len v tých odboroch kolektívnej správy, ktoré sú výslovne vymenované v Autorskom zákone (§ 146 ods. 2 AZ). Limity týchto prípadov potom vychádzajú z európskeho a medzinárodného práva, takže ani štát nemôže svojvoľne tieto prípady zavádzať do svojich právnych poriadkov. Štandardne to potom v praxi fungovalo tak, že nezastupovaný nositeľ práv si mohol proti príslušnej organizácii kolektívnej správy uplatniť nárok na podiel z odmien a náhrad odmien, ktoré vybrala organizácia v rámci výkonu povinnej kolektívnej správy.

Situácia začala byť neprehľadná prijatím Autorského zákona z roku 2015, kedy sa, zrejme primárne v snahe výslovne transponovať európske právo,²¹ osobitne upravilo, že organizácia kolektívnej správy vykonávajúca správu majetkového práva v odbore káblovej retransmisie (t. j. podľa § 146 ods. 2 písm. d) a f) AZ) sa považuje za vykonávajúcu

21 Článok 9 ods. 1 a 2 satelitnej a káblovej smernice.

správu tohto práva aj vo vzťahu k nositeľom práv, ktorí ňou nie sú zastupovaní.²² Tento koncept však tradične platil už predtým a neprehľadnosť situácie súvisela práve s tým, či je to len potvrdenie všeobecne známeho faktu, alebo či to v prípade ostatných prípadov povinne kolektívne spravovaných práv platiť nemá.²³

Osobitne sa potom upravovalo, že ak kolektívnu správu práv v odbore použitia káblou retransmisiou vykonáva viacero organizácií kolektívnej správy, nositeľ práv má možnosť výberu, ktorá z týchto organizácií kolektívnej správy sa považuje za vykonávajúcu správu jeho práva na použitie predmetu ochrany jeho uvedením na verejnosti káblou retransmisiou.

Práve v tomto smere došlo aj k novele Autorského zákona, čo súviselo najmä so spormi medzi organizáciami kolektívnej správy a používateľmi o to, kto zastupuje daného nositeľa práv, keď je oprávnenie udelené viacerým organizáciám.

Z toho dôvodu došlo k novelizácii § 147 ods. 2 AZ, ktorý upravuje nasledujúci postup.

Ak kolektívnu správu práv v odbore retransmisie a káblou retransmisie (podľa § 146 ods. 2 písm. d), f) a g) AZ) k určitému druhu predmetu ochrany vykonáva viacero organizácií kolektívnej správy, za organizáciu vykonávajúcu správu práv nositeľa práv, ktorý nie je zastupovaný žiadnou organizáciou, sa už nepovažuje tá organizácia, ktorú si nositeľ práv vyberie, ale tá, ktorú tieto organizácie kolektívnej správy určili dohodou.

Ak organizácie kolektívnej správy neurčili dohodou takúto organizáciu, za organizáciu vykonávajúcu správu práv nositeľa práv, ktorý nie je zastupovaný žiadnou organizáciou kolektívnej správy, sa považuje tá, ktorá zastupuje najviac nositeľov práv podľa § 164 ods. 1 na území Slovenskej republiky a je takto uvedená v evidencii organizácií kolektívnej správy vedenej ministerstvom kultúry.

Na webovej stránke ministerstva, ktorá bola naposledy aktualizovaná 21. augusta 2023, sa v tejto súvislosti uvádza, že organizáciou kolektívnej správy, ktorá je povinná prerozdeliť nositeľom práv, ktorí nie sú zastupovaní podľa § 164 ods. 1 AZ, príjem z výkonu kolektívnej správy práv podľa § 147 ods. 2 vo vzťahu

- k použitiu audiovizuálneho diela jeho uvedením na verejnosti retransmisiou (§ 146 ods. 2 písm. f) AZ) je LITA,
- k výberu primeranej odmeny za káblou retransmisiou pre výrobcov hudobných audiovizuálnych záznamov (§ 146 ods. 2 písm. d) AZ) je SLOVGRAM,
- k použitiu audiovizuálneho záznamu jeho uvedením na verejnosti retransmisiou, okrem káblou retransmisie,

pre výrobcov hudobných audiovizuálnych záznamov (§ 146 ods. 2 písm. g) AZ), je SLOVGRAM,

- k výberu primeranej odmeny za káblou retransmisiou pre výrobcov audiovizuálnych záznamov audiovizuálnych diel (§ 146 ods. 2 písm. d) AZ) je SAPA a
- k použitiu audiovizuálneho záznamu jeho uvedením na verejnosti retransmisiou, okrem káblou retransmisie, pre výrobcov audiovizuálnych záznamov audiovizuálnych diel (§ 146 ods. 2 písm. g) AZ), je SAPA.

Nositeľ práv už teda v daných prípadoch nebude mať viac možnosť voľby, ale jeho práva budú vykonávať vybrané organizácie kolektívnej správy.

Záver

V tejto chvíli je ešte priskoro na zhodnotenie dopadu zmien, ktoré sme v tomto článku predstavili. Primárny efekt sa prejavil zatiaľ najmä v oblasti zmluvného práva, kde bolo nutné obratom riešiť nastavenie zmluvných vzťahov. To spôsobilo mnohé komplikácie najmä vydavateľom pri uzatváraní vydavateľských licenčných zmlúv, ale aj mnohým iným subjektom, ktoré boli zvyknuté vyplácať autorom a iným nositeľom práv jednorazovú odmenu. Tiež to zrejme prekvapilo autorov, ktorí boli zvyknutí na svoj štandardný príjem, ale teraz sa už musia uspokojiť s tým, že sa k svojim peniazom dostanú neskôr v závislosti od podmienok, ktoré si s používateľom dohodnú.

Zásadný vplyv mala potom posledná menovaná zmena aj na vzťahy medzi používateľmi a organizáciami kolektívnej správy a efekt by sa mal prejavíť aj vo vzťahu k prerozdeleniu náhrad odmien. A keď spomíname organizácie kolektívnej správy, nemožno nespomenúť ešte jeden zásadný fakt, a to, že organizácii kolektívnej správy OZIS bolo odňaté oprávnenie.²⁴ Rozhodnutie o odňatí oprávnenia nadobudlo právoplatnosť 7. októbra 2022, OZIS podal v zákonom stanovenej lehote žalobu, ktorej však nebol priznaný odkladný účinok uznesením Krajského súdu v Bratislave (sp. zn. 6S/270/2022).

A i keď nejde priamo o novelu Autorského zákona, nemožno zabudnúť, že relatívne nedávno bol zrušený kontroverzný príspevok do umeleckých fondov. V zákone o umeleckých fondoch²⁵ boli donedávna zakotvené tri typy príspevkov, pričom jeden z nich vo forme povinnosti príjemcov autorských odmien a odmien výkonných umelcov za vytvorenie a použitie ich predmetov ochrany odvádzať umeleckým fondom 2 % z ich hrubých príjmov bol s účinnosťou od 1. júla 2023 zrušený vrátane ďalších súvisiacich povinností. Rozhodnutie zrušiť túto povinnosť hodnotíme aj z ústavnoprávneho hľadiska veľmi pozitívne.

²² Podľa platnej právnej úpravy je okruh týchto prípadov ešte širší.

²³ Bližšie Adamová, Z. – Hazucha, B. Autorský zákon. Komentár. Beck, 2015 (§ 147).

²⁴ Ministerstvo kultúry. Kolektívna správa práv. [online] <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/media-audiovizia-a-autorske-pravo/autorske-pravo/kolektivna-sprava-prav/> [21.9.2023].

²⁵ Zákon č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch v znení neskorších predpisov.